

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

46. An si quis daret alicui certum, ignorans, quod ex iustitia tantum etiam illi debebat, teneatur postea solvere alia centum? Ex quo infertur, quod si quis ex devotione invisceret hanc, vel illam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

cap. 3. corollar. 3. n. 11. & alij penes ipsos. Ratio est, quia in pari causa melior est conditio possidentis; ergo, Quod etiam probatur: nam isti foro externo in tali casu possessor dubius non esset spoliandus; ergo neque in foro interno, Probo consequentiam, quia forum internum semper externo conformari debet, quando externum falsam presumptionem non innititur, ut docet Merolla loco citato n. 7. Gasias de benefic. t. 2. p. 9. c. 1. n. 10. Salas in 1. 2. tr. 8. disp. unica, sect. 18. n. 176. 171. & 220. Sanchez de marr. tom. 1. lib. 1. disp. 5. n. 20. Suar. cen. disp. 40. sect. 5. n. 16. Sancius in selettis disp. 48. n. 5. ergo, &c.

3. Notandum est tamen hic primò quòd durante investigatione veri domini, non potest quis uti rebus, quæ vti consumuntur, nam frustra dominus quereretur; potest tamen uti illis, quæ vti non consumuntur, ut equus, mancipium, &c. dum tamen adit animus solvendi vero domino pretium illius usus, deductis expensis alimentorum. Ita Villalobos in summa t. 1. tr. 1. diff. 20. n. 4. & alij.

4. Nota secundò possessorem, qui adhibita diligentia, an res, quam possidet, sit aliena, si manet adhuc dubius, non teneri in postem vero domino compensanti restituere, nisi instat bonæ fidei possessor, nempe rem ipsam si apud se extat, vel si consumpta sit, aut sit alienata, teneri solum quatenus factus est locupletior. Ita Lessius lib. 2. c. 14. dub. 4. n. 23. Rebellius part. 1. lib. 2. qu. 5. n. 11. Vasquez in 1. 2. disp. 6. c. 7. n. 38. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 23. n. 186. & alij penes ipsos. Unde non sunt audiendi, Aragonius in 2. 2. qu. 62. art. 5. dub. 1. & ibi Bannez dub. 2. concl. 3. Salonijs contr. 2. Salas in 1. 2. tr. 8. disp. unica, sect. 23. n. 227. & alij afferentes hunc teneri restituere pretium rei venditæ; sed adversus dictos Doctores, & meritò, insurgit Merolla tom. 1. disp. 1. c. 3. corollar. 3. n. 18. docens hanc opinionem tunc esse veram, quando ex pretio locupletior euasit, tunc enim teneri esse paratus restituere domino totum pretium, si in toto factus est ditior, ut si rem illam ipse dono acceperat, ac postea vendidit, vel partem pretij, ut si illam emerat, sed postea pluris vendidit, quia in eo excessu tantum factus est locupletior.

5. Et tandem nota, quòd si spes moralis non est ut verus dominus compareat, non teneris monere de dubio emptorem, quia tunc emptor morali periculo non exponitur, secus autem dicendum est quando probabilis spes est dominum compariturum. Ita Sancius in selettis disp. 43. n. 12. Bannez in 2. 2. qu. 62. art. 6. dub. 5. Castrus Palaus t. 1. disp. 3. punct. 2. n. 13.

RESOL. XLIV.

An possessor bonæ fidei, qui dubitans rem esse suam negligens in invigilare verum Dominum, unde impotens effectus est ad eum sciendum, teneatur ad restitutionem?
Ex part. 4. tr. 3. Ref. 29.

§. 1. Teneri restituere illi, cuius rem esse dubitat, vel eo ignoto teneri restituere pauperibus iuxta qualitatem dubij, & spem quam habebat inveniendi dominum, tradunt Villalobos in summa tom. 1. tract. 1. diff. 10. n. 2. Salas in 1. 2. tract. 8. disp. unica, sect. 23. num. 238. Alphonsus de Leone de potest. confess. part. 1. recollect. 15. num. 76. Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. c. 23. n. 183. Molina t. 1. disp. 36. concl. 1. & alij.

2. Verum secundum Bonaenam de contract. disp. 1. qu. 2. punct. 2. num. 8. non sine probabilitate videtur dicendum non teneri ad restitutionem, tum quia quævis peccata negligendo inquisitionem veritatis, nihilominus possidere incipit bona fide; sed melior est

conditio possidentis; ergo, &c. tum quia non constituitur an damnum aliis intulerit non inquirendo rei veritatem; qui autem dubitat, an sua actione, vel omissione fuerit aliis causa damni, non tenetur ad restitutionem. Ergo, &c. Et hanc opinionem probabilem etiam esse putat Castrus Palaus tom. 1. disp. 3. punct. 1. n. 9.

RESOL. XLV.

Felix dedit Confessario uncias septuaginta, restituitur Ioanni suo creditori. Post duas annos scilicet Confessarium non restituisse 3 quaritur, an denuo dictus Felix debeat restituere? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Ref. 2.

§. 1. Quidam Theologus magni nominis, respondit debere restituere, & probabiliter quidem sententiam, hi sunt Navar. & D. Antonius apud Lessium ubi infra. Syluius in 2. 2. D. Thom. qu. 62. art. 6. quaritur 9. Fabr. de rest. in 4. sent. disp. 15. qu. 2. disp. 50. c. 4. n. 15. Lazarius de monitorijs, sect. 4. qu. 5. n. 5. & Conrad. in resp. cas. conf. part. 2. qu. 447. Pezz. Navar. lib. 4. c. 5. dub. 1. n. 19. Clavius Regia lib. 10. tr. 5. c. 9. n. 3. & 9. Tolet. lib. 5. c. 24. n. 2. & Homobon. de Sacram. Exam. Eccl. part. 2. tr. 10. c. 2. qu. 2. sup. 1. Et confirmatur ratione: nam res ex delicto debita, antequam ad debitorem perueniat, ipsi per delictum non enim debet creditor damnari pati ob debitoris delictum, ut bene probat Rebellius part. 1. lib. 2. qu. 13. sect. 1. Molina de contr. 10. 2. tr. 2. disp. 196. n. 1. Azor. p. 3. lib. 4. c. 3. & alij.

2. Sed mihi etiam probabilis semper visa est contraria sententia, & sic in praxi non condemnandum dictum Felicem ad denuo restituendum: nam cum ipse non deberet cum infamia restituere, quantum in se fecit quod potuit; & si Ioannes creditor ad restituendum non consentiret, esset irrationabiliter iniustus. Et sic Lessius lib. 2. cap. 16. dub. 6. n. 67. in fin. cum Pillino. in quest. mor. tom. 1. tract. 32. cap. 5. num. 35. probabilem vocat hanc opinionem, & in terminis illam amplectitur nouissimè Cenedo de paupertate religioſa dub. 34 n. 8.

RESOL. XLVI.

An si quis daret alicui centum, ignorans, quod ex iustitia tantum etiam illi debebat, teneatur postea alia centum restituere?

Ex quo inferitur, quod si quis, ex deuotione inuideret hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordatur, quod ad id teneatur ex voto, vel ex penitentia, à Confessario iniuncta, si postea recordatur voti, aut penitentia non teneatur illas Ecclesias iterum visitare? Ex part. 5. tract. 13. & Misc. 1. Ref. 94.

§. 1. Casus est curiosus, & erit multum plausibilis, ex benigna opinione, quam proferam. Affirmatiuam sententiam docet Sanchez in summa. 10. 1. lib. 2. n. 11. ar. 13. n. 11. ubi sic ait. Debetem quidam centum satisfacere huic debito, si debiti prolixo inuenire tantum ei donec, nisi in remuneracionem tantidem muneris accepti donatio fieret, & similiter obnoxium restitutioni incertorum pauperibus, postea omnes eleemosynas, quas postea ignarus, aut illius obligationis immemor ex sua deuotione largitus est, computare in eius restitutionis partem. Quia si hi confesij, aut precepta dictæ obligationis memores essent, non animo liberè dedit, sed satisfaciendi dedit. Sed contrarium credo esse Ludouico

RESOL. XLVII.

An parentes diuites, si propter aliquam iustam causam exponant filios hospitali, teneantur restituere expensas circa eorum nutritionem in Ex p. 3, tract. 6. & Misc. 2. Ref. 40.

§. 1. **A**ffirmatiue communiter respondet Doctores, & ita tenent Homobonus de exam Eccl. part. 2. tr. 10. c. 4. q. 14. Bellochius in praxi mor. Theol. part. 2. q. 7. n. 2. Azor, part. 2. lib. 2. c. 5. q. 7. & alij. Ratio est, quia hospitalia instituta sunt ad nutriendos hos infantes pro egenis, & non pro diuitibus.

2. At his non obstantibus, non grauior hic apponere sententiam Rodrici Acugna in Decretum Gratiani part. 1. dist. 87. c. 9. n. 12, ubi sic asserit. An parentes expositorum, si sint diuites, teneantur in conscientia ad sumptus nutritionis hospitali restituendos.

3. Et non teneri verius videtur, cum hospitalia sint instituta pro presentibus necessitatibus, absque vlllo onere miserorum; & expositi quantumuis eorum parentes sint diuites, presentes necessitate urgente exponuntur, & ita nihil tenentur, postquam fuerint sui iuris, hospitalibus restituere. Accedit quod peregrini spoliati a latronibus, & similiter aegrotantes, quamuis in sua patria sint diuissimi, gratis curantur, & sustentantur in similibus hospitalibus sine vlllo onere restituendi, vt ex vsu constat. Et confirmatur, quia alioquin hospitalia redditus haberent, non vt liberaliter, & gratis propter Deum necessitati patientium succurreretur, sed potius vt mutuum miseris daretur, quod est inconueniens, & non presumentum de fundatoribus hospitalium. Sed forsitan dici potest, tres classes hominum esse distinguendas, in prima continentur homines pauperes in re, & in spe, in secunda pauperes tantum in re, & non in spe, vt filii familias; in tertia alij diuites in re, impediti tamen propter metum, vcl aliam iustam causam filios alere nequeunt, & hos teneri ad restitutionem hospitalibus faciendam dicendum videtur. Ita Acugna loco citato.

RESOL. XLVIII.

An si quis vi, & fraude impediatur, ne nepos filium spurij instituat hares ab auro, teneatur ad restitutionem? Idem est dicendum de illo, qui fraude, & vi, impeditur, ne aliquis consequatur officium, vel beneficium, &c.

Et supponitur nepotem filium spurij posse institui heredem ab auro.

Et quid est dicendum, si quis impediatur, ne omnia supradicta bona aliquis assequatur non vi, fraude, vel mendacis, sed precibus, blanditijs, numeribus, &c. etiam si hoc ab aliquo efficeretur cum odio, & inuidia, an peccet mortaliter, sed non teneatur ad restitutionem?

Et in corpore huius Resol. adducuntur 77. diuersi casus pro praxi, &c. Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Refol. 33.

§. 1. **S**uppono nepotem filium spurij posse institui heredem ab auro, si haec institutio non efficiatur intuitu filij spurij, vt illa bona ipse habeat. Ita Vasquez opusc. de rest. c. 5. §. 7. dist. 7. n. 12. Molina de iust. t. 1. tr. 2. disp. 167. concl. 9. num. 16. & ex Iuristis Iulius Clarus de rest. nu. 32.

2. Hoc supposito de hoc casu olim interrogatus affirmatiue respondi, quia qui vi, aut fraude impeditur, quem ne instituat hares, vt est in casu nostro, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem; quidquid asserant aliqui apud Emanuelum Sa ver. restit. 2. aduersus

Sup. hoc in som. 6. tr. 3. ex lata doctrina Ref. 114. cursum in fine, sed lege eam per totam.

Ludouico Lop. lib. 2. de contractibus. c. 17. col. ante nunt. verbi superest nunc. ubi bene ait huiusmodi dispositiones conditionales minime spectandas esse, sed id quod voluntas tunc intendit: quia in obligatione iustitiae id peculiare est, vt illi minime satisfiat, quando alio titulo, vt donationi, vel elemosinae, quam soluedi debiti redditur. Nec conditionalis illa tollit, quin hic & nunc sit vera donatio, & elemosina, & non debiti solutio. Ita Sanchez, & prater Lopez tenet etiam suam sententiam Salas de legibus, disp. 9. sect. 2. n. 35. & Bonacina de leg. disp. 1. qu. 1. punct. 10. n. 13, quia obligationes iustitiae neque contrahuntur, neque tolluntur, nisi dependentur a voluntate contrahentium, quae tamen in his casibus ratione obliuionis, & incogitantiae ponitur non fuisse.

2. Sed negatiuam sententiam tanquam probabilem non desinam hic admittere per ea, quae nouissime adducit Nicolaus Baldellus, vir quidem doctus in Theol. moral. tom. 1. lib. 5. disp. 25. n. 18. ubi sic ait. Nec negari potest quin etiam in materia iustitiae possit sufficere ad illius obligationes tollendas intentio generalis, & implicita; quae de facto habetur ab vnoquoque satisfaciendi omnibus suis obligationibus, quibus absolute potest satisfacere per vnamquamque suam actionem. Neque obliuio & incogitantia huius, vel illius obligationis specialis potest tollere, aut impedire voluntatem generalem, & implicitam faciendi omnibus, quae habentur, sed solum tollit, aut impedit voluntatem specialem, & explicitam satisfaciendi huic, aut illi obligationi in specie, vt ex se patet, & ideo etiam in casibus positis obligationes iustitiae dicenda sunt verè tolli dependentur a voluntate eorum, qui per illas sunt obligati. Nam hoc modo Licet ex pluribus, ff. de solur. expresse dicitur, quod qui ex pluribus causis vni alicui debet pecuniam, neque exprimit, aut demonstrat, dum illam soluit ex qua causa soluat, & cui obligationi intendit satisfacere, censendus est pro illa solvere, quae apud ipsum est potior, vt, v. g. si aliqua ex causa tenetur soluere sub pena infamiae, vel sub aliqua alia, vel sub iure hypothecae, aut pignoris, & similibus. Et ratio subditur, quia verisimile est diligentem debitorem si esset aduocatus, ita fuisse gesturum suum negotium. Ex quo textu clare habetur, quod voluntas implicita & generalis, quam vnusquisque habet satisfaciendi prout potest per vnumquemque actum suis obligationibus, potest habere locum etiam in obligationibus, & in materia iustitiae, idque non solum est verum, quando in actu soluendi nulla causa nullusque titulus exprimitur, aut determinatur, ex quo fiat solutio, sed etiam quando exprimitur, & determinatur vnus aliquis minus principalis ex aliorum obliuione, & incogitantia: nam haec obliuio, & incogitantia facit solutionem pro illo alio titulo simpliciter inuoluntariam, eamque resolutam in hanc conditionalem: Trado, vel soluo ex hoc titulo, nisi teneor ex aliquo alio potiore, & maioris momenti, vt diximus paulo ante. Et haec omnia docet Baldellus loco citato. Dicendum est igitur, quod intentio implendi quamcumque obligationem, semper videtur haberi saltem generaliter, & semper potest praesumi ab vnoquoque, quando non constat de intentione contraria, quia vnusquisque in suis actionibus generaliter semper intendit satisfacere obligationibus, quas habet; vnde licet prima opinio sit probabilior, posteriorem, vt dixi, puto probabilem esse. Et ideo ex his à fortiori sequitur, quod si quis ex deuotione inuiseret hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordaretur, quod ad id teneretur ex voto, vel ex poenitentia à Confessario iniuncta, quando postea aduerteret debitum, & recordaretur voti, aut poenitentiae, non tenetur iterum illas Ecclesias inuisere, sed potest existimare vtrique satisfecisse.

Sup. hoc in som. 6. tr. 3. Ref. 116.

Sup. hoc in som. 6. tr. 3. ex Ref. 49. de doct. n. 4. Notandum, de aliterius §. circa not.